1954 1960 1970 2010

10. Yılda Hızlı ve Sağlam Büyümenin Sonuçları

1962-1964 arası Alarko için çok önemli değişimlerin yaşandığı yıllar oldu. Şirket, on yılın birikimiyle yapısal bir değişim sürecine girdi.

Alarko, 1962 yılında Aldağ Fabrikası'nda üretime başlarken, Üzeyir Garih'in kriterleriyle "küçük büyüklükte bir şirketten orta büyüklükte bir şirkete" geçiş sürecine de başlamıştı. Gerçi ilk aşamada "küçük" fabrikada yapılan üretim daha çok tesisat için gerekli donanımlarla sınırlıydı. Ancak ilk adım atılmıştı, arkası da hızlı geldi. Aynı yıl Alarko 1954'de 20.000 lira olan, daha sonra 80.000 liraya yükselttiği sermayesini 300.000 liraya, bir süre sonra da 2.500.000 liraya çıkardı.

1963 yılında komandit şirket yapısını anonim şirket haline dönüştürdü ve sermayesini de 3.500.000 lira olarak açıkladı. Artık Alarko'nun adı, Carrier ile ortaklık yapılana kadar taşıyacağı "ALARKO SANAYİ ve TİCARET A.Ş. idi. 1950'li yılların sonuna doğru Türkiye enflasyon sarmalına girmiş ve iki defa devalüasyon yapılmıştı. Bu nedenle Alarko'nun gerçek büyümesini rakamsal olarak ifade etmek mümkün değil, ancak yine de, bu rakamlar çok hızlı ve etkili bir gelişme olduğunu gösteriyor. Bu gelişme, Alarko'nun her zaman prensibi olan "sağlam ve güvenilir" bir büyümenin ürünüydü. 1964 yılı başlarında, 1957 yılında alınan Rami'deki 14.000 m²'lik arsada, daha sonra ALSAC adı verilecek olan fabrikanın temelleri atıldı.

İki yıla sığan bu gelişmeler Alarko'yu artık "orta büyüklükte" bir şirket haline getirmişti. Doğal olarak artık yapısal dönüşümlerin de zamanı gelmişti.

Üzeyir Garih, bu dönemden edindiği deneyimle orta büyüklükteki şirketlerin önündeki sorunları şöyle açıklamıştı: *"Şirketler büyüdükçe sorumlu departmanlar çoğalır. Her departmanın yaptığı işlerin değerlendirilmesi problemi ortaya çıkar. Bu değerlendirmeler bir yandan işlerin iyi gidip gitmediğini kontrol, diğer yandan ise kişileri başarıları ile orantılı olarak motive edebilme yönünden çok önemlidir. Orta büyüklükteki şirketlerde "Hedeflere göre yönetim" prensibi uygulanarak, şirketin tümü için ve ayrıca her bir sorumlu departman için rakkamlarla ölçülebilecek hedefler üst yönetim tarafından tesbit edilir. Rakkamsal hedeflerin tayin edilemiyeceği özellikle kurmay nitelikli departmanlar için ise, yapılması gerekli işlerin zamansal yapımını ifade eden programlar düzenlenir. Muayyen peryodlarda merkezi üst yönetim, sorumlu departmanlardan hedeflerle veya programlarla fiili sonuçların mukayese raporlarını tetkikle bu departmanlann başarı durumlarını tayin ve tesbit eder. Durum tesbiti sonucu merkezi yönetim politikalarını ve stratejilerini aynen tashihle veya değişimle yeniden tayin eder"*. Gelecek sayıda 60'ların ikinci yarısını anlatacağız.

1950'lerde Proje Mühendisliği

Haçik Eran, Türkiye'de ısıtma, hava koşullandırma sektörünün gelişmesini proje mühendisliği alanında yaşamış duayen bir makine mühendisi. Üzeyir Garih'in okul ve meslek arkadaşı. Alarko'nun kurulduğu 1950-60 yıllarında sektörün durumunu anlatan anılarını yayınlıyoruz. (Termodinamik dergisi, Şubat 2006, sayı: 162)

"Çocukluğumdan beri, makine mühendisi olmayı çok istemiştim. Bu nedenle yüksek öğrenimimi İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi'nde yaptım. 1953'te mezun oldum. Üniversite çağıma geldiğimde, babamı kaybetmiştik. Üç kardeştik. Benden büyük bir ablam ve benden küçük bir erkek kardeşim var. Babamın vefatıyla birlikte maddi güçlük yaşamaya başlayınca, okuluma devam ederken, Tesisat Yurdu Kolektif Şirketi'nde çalışmaya başladım; okuldan arta kalan zamanlarda.

Böylelikle meslek hayatıma da 1950'de başladım diyebilirim. Proje çiziyordum. Mezuniyetimden sonra ve askere gitmeden önceki bir yıl boyunca da rahmetle andığım Sabahattin Sunguroğlu'nun firmasında çalıştım.

Askerlik sonrasında bir ofis kurmayı düşündüm. Zira çizdiğim projelerin bedeline karşılık fatura vermem gerekiyordu, Ticaret Odası'na kaydolmam gerekiyordu. Böylelikle Tesisat Proje Bürosu'nu kurdum; Türkiye'nin sadece tesisat projesi faaliyeti gösteren, Ticaret Odası'na kayıtlı ilk proje ofisini.

1950'den itibaren kabul edersek, meslekte 56.yılım. Türkiye Mekanik Tesisat Sektörünün tarihine şahit oldum diyebilirim.

Düşünsenize, Alarko'nun kuruluşunu bugün kaç kişi hatırlayabilir? Üzeyir Garih Bey de sevdiğim bir dostumdu. Sunguroğlu firmasının merkezi; Tophane'de, Boğazkesen Caddesi, Sungurlar Han, Kat: 2'de idi. Kat 1'i de Alarko tuttu, orada kuruldu.

Bir başka köklü geçmişe sahip bilinen Tokar firmasının kurucusu Todori Karakaş'la da tanışırım. Todori Bey, 1929'da Robert Kolej'den mezun olmuştu, bugünkü Boğaziçi Üniversitesi... Ardından ABD'ye gitti. Carrier'de çalıştı. Türkiye'ye dönerken, Carrier'i de Türkiye'ye getirmişti.

Proje büromu kurduğumda, Bayındırlık Bakanlığı tarafından Erzurum Üniversitesi'nin projesi için müsabaka açılmıştı. Yarışmaya giren her mimarın bir tesisat raporu yazması gerekiyordu. O zaman, Enver Tokay, Hayati Tabanlıoğlu, Ayhan Fayman ve Behruz Çinici'den oluşan mimari grup da müsabakaya girmiş ve tesisat raporunu da Todori Karakaş'a yazdırmışlardı. Ancak projeleri birinci geldiği için tesisat projesinin de çizilmesi gerekti. Todori Karakaş, mühendislik bilgisi fevkalade güçlü olmasına rağmen firma alt yapısında proje çizimi ve donanımı öngörülmediği için "başkası yapsın" demiş. Dönemin Bayındırlık Bakanı'na sormuşlar -rahmetli Serbülent Bingöl'e- O da beni önermiş. Böylelikle Erzurum Üniversitesi projesinde ben proje müellifi idim, Todori bey de müşaviri.

1950-55'lerde tesisat adına yapılan işler, ağırlıklı olarak kalorifer tesisatı idi. Bakmayın bugün komşuluk ilişkileri bozulduğundan mıdır, kent yaşamının bizleri daha geçimsiz insanlar haline getirdiğinden midir, bireysel sistemler yaygınlaştı, o zamanlar ısınma sistemleri, merkezi kalorifer tesisatlarıydı.

Kullanılan kazanlar, borular, vanalar, radyatör, radyatör vanaları.. hepsi ithaldi. Sadece radyatörleri asmak için kullanılan konsol demir parçaları üretiliyordu. Şimdi ise tüm sistem ve teknolojiler üretiliyor, ihraç ediliyor".